

การศึกษาความคิดเห็นครูและนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยโดยนักเรียน
โรงเรียนธาดุนารายณ์วิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23

A study of the Teachers and Students Opinions on Developing Democratic for Students at
Thatnaraiwittaya School under the office of Secondary Educational Service Area 23

สกนธ์ ศรีมุกดา*

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัฒนา สุวรรณไตรย์**

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยา ภาวะบุตร***

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีความมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยโดยนักเรียน โรงเรียนธาดุนารายณ์วิทยา 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยโดยนักเรียน โรงเรียนธาดุนารายณ์วิทยา จำแนกตามสถานภาพ เพศ และการเข้าร่วมอบรมในเรื่องประชาธิปไตยโดยนักเรียน 3) เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยโดยนักเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นครูสายผู้สอน จำนวน 103 คน นักเรียน จำนวน 344 คน รวมกลุ่มตัวอย่าง 447 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบสมมุติฐานโดยการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัย พบว่า

1. ความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยโดยนักเรียน พบว่า ด้านวิถีชีวิตประชาธิปไตย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านปัญญาธรรม รองลงมาคือความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการระดมความคิดเห็นและด้านสามัคคีธรรมตามลำดับ
2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยโดยนักเรียน โรงเรียนธาดุนารายณ์วิทยา จำแนกตามสถานภาพ เพศ และการเข้าร่วมอบรมในเรื่องประชาธิปไตย ดังนี้
  - 2.1 การเปรียบเทียบความคิดเห็นตามสถานภาพของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยโดยนักเรียน ด้านวิถีชีวิตประชาธิปไตย โดยรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1
  - 2.2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นตามเพศ พบว่า เพศชายและเพศหญิงมีความเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยโดยนักเรียน ด้านวิถีชีวิตประชาธิปไตย โดยรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1
  - 2.3 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ที่เคยเข้าร่วมอบรมและไม่เคยเข้าร่วมอบรมในเรื่องประชาธิปไตยโดยนักเรียน พบว่ามีความเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยโดยนักเรียน ด้านวิถีชีวิตประชาธิปไตย โดยรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1
3. ปัญหาและแนวทางการแก้ไข ครูและนักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการแก้ไขการพัฒนาประชาธิปไตยสอดคล้องกัน คือ
  - 3.1 ครูที่ปรึกษาทุกคนต้องเพิ่มความเอาใจใส่ในการดำเนินงาน เพื่อจะได้ดูแลนักเรียนได้อย่างถูกต้องและทั่วถึง

คำสำคัญ : การพัฒนาประชาธิปไตยโดยนักเรียน

* ครูศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

** กรรมการบริหารหลักสูตร ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

*** ประธานกรรมการบริหารหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

3.2 ครูควรปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และความมีระเบียบวินัย เพื่อให้นักเรียนเกิดการตื่นตัว และปฏิบัติตนตามระเบียบข้อบังคับของทางโรงเรียน

3.3 คณะกรรมการนักเรียนและสภာวตรนักเรียนต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี

3.4 เปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการระดมความคิดและการดำเนินกิจกรรมพัฒนา ประชาธิปไตยในโรงเรียนให้มากขึ้น

ABSTRACT

The Purposes of this study were to 1) study the opinion of teachers and students on developing democratic for students at Thatnaraiwittaya School under the office of Secondary Educational Service Area 23 2) compare the opinion between teachers and students on developing democratic for students at Thatnaraiwittaya School. under the office of Secondary Educational Service Area 23 that classified by gender and the students who had participated in the training and 3) to seek the problems and guidelines on solving problems of developing democratic for students at Thatnaraiwittaya School. The samples used in this study were 447, 103 teachers and 344 students .The instrument used for collection data was asset of the rating-scale questionnaire. The statistics employed for analyzing data were percentage, mean, standard deviation and t-test.

The results of the study were:

1. The opinions of teachers and students on developing democratic For students, as a whole, was at a highest level, where as intellectual moral was at the highest level and cohesiveness moral was at a high level respectively.

2. The comparison of teachers and students opinions on developing democratic for students at Thatnaraiwittaya school, weve:

2.1 The teachers and students opinions ondeveloping dem or cratic in moral cohesiveness as a whole was not significant.

2.2 The opinions of male and female were not significant different.

2.3 The opinions of students participatcalg in the with the experiences on training, as awhole, were not significant.

3. The guidelines on developing democratic of the students were as follows:

3.1 All teachers should take take more ations on caring their students.

3.2 Teachers should foster moral; ethical behaviors and discipline to enhance the students follow the school regulations.

3.3 The students committee and student inspector,should be good rodel model for others.

3.4 Give an oppportunity for teachers and students to brainstorm and manage the activities on developing democraticfor the students.

Keywords : Democratic for Students,

ภูมิหลัง

ประเทศไทยเริ่มมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยมาตั้งแต่พุทธศักราช 2475 นับเป็นเวลากว่า 70 ปีมาแล้ว ที่รัฐให้ความสำคัญกับการให้ความรู้ความเข้าใจ และปลูกฝังประชาธิปไตยแก่ประชาชน ดังเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญหลายฉบับได้บัญญัติแนวนโยบายด้านการส่งเสริมและให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการบริหารประเทศตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม กระนั้นก็ตามการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศก็ยังไม่บรรลุผลตามเจตนารมณ์เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจอย่างชัดเจนในสถานการณ์ บทบาท สิทธิ เสรีภาพหน้าที่ ความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองของประเทศ และสาเหตุสำคัญนั้นเกิดจากที่ประชาชนนั้นขาดความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริงในความหมายที่แท้จริง รวมทั้งคุณค่าและแก่นแท้ของประชาธิปไตย ความไม่เข้าใจในเรื่องดังกล่าว ทำให้ประชาชนไม่ตระหนักชัดเจนในความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการบริหารดูแลประเทศ การพัฒนาประชาธิปไตยของไทยจึงเป็นไปอย่างล่าช้า และบางครั้งไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงตามหลักการของระบอบประชาธิปไตย ในปี พ.ศ. 2549 และ พ.ศ. 2550 ประเทศไทยได้มีการประกาศใช้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2550 ตามลำดับคณะกรรมการการเลือกตั้งและกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้พิจารณาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาคู่มือประกอบการเรียนการสอนประชาธิปไตยดังกล่าวให้ทันสมัยเป็นปัจจุบัน มีคุณภาพยิ่งขึ้นและมีความเห็นว่า คู่มือการเรียนการสอนประชาธิปไตยตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สำหรับครู-อาจารย์ ทั้ง 4 ช่วงชั้นนั้นสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ครูสามารถนำข้อบัญญัติต่างๆ ที่ปรับเปลี่ยนในรัฐธรรมนูญไปดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้เป็นปัจจุบันได้ด้วยตนเอง ดังนั้นหากจะพัฒนาการเรียนรู้อุบัติประชาธิปไตยให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลแล้ว ควรจะพัฒนารูปแบบการเรียนรู้อุบัติให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจคุณค่าของประชาธิปไตยอย่างแท้จริง โดยเน้นการสร้างใจเจตคติ ค่านิยม และสร้างจิตสำนึก รวมทั้งการสร้างเสริมบุคลิกภาพและวัฒนธรรมแบบประชาธิปไตยในชีวิตจริงให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมของความเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตยทั้งในปัจจุบันและอนาคต (คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อุบัติประชาธิปไตย, 2552, หน้า 1-2)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติถึงสิทธิของบุคคลในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปี รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายโดยรวมถึง ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้ที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่นด้วยการจัดการศึกษาอบรมขององค์วิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิตย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐและ ได้รับความคุ้มครองด้านการจัดการศึกษาในมาตรา 80(3) ว่ารัฐต้องพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย ค่านิยมถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2550, หน้า 23)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มีจุดมุ่งหมายพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพจึงกำหนดเป็นจุดหมายเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ การมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตามหลักธรรมของ

พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การมีความรู้ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต การมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย การมีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข(หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551, หน้า 5)

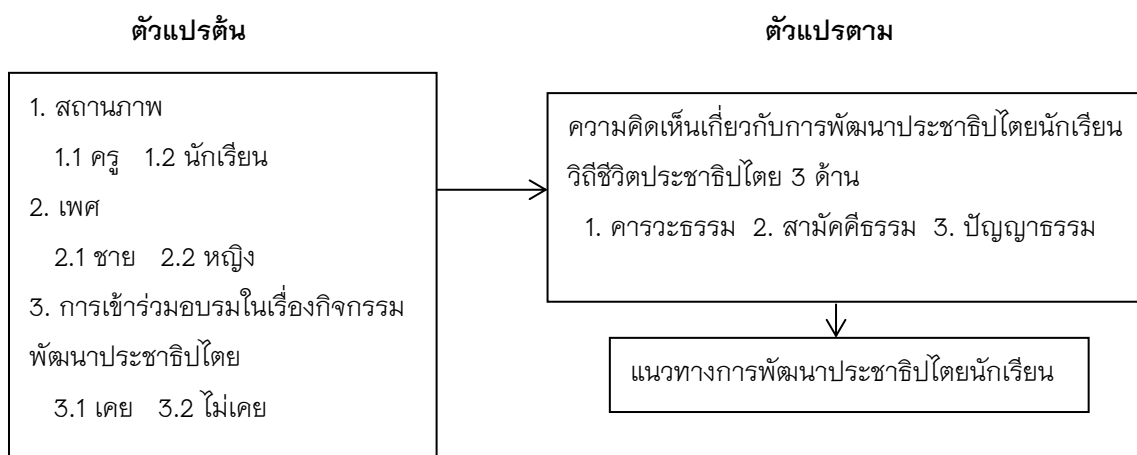
คำถามการวิจัย

1. ความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยนักเรียน โรงเรียนธาดุนารายณ์วิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 อยู่ในระดับใด
2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยนักเรียน จำแนกตามสถานภาพ เพศ การเข้าร่วมอบรมในเรื่องประชาธิปไตยนักเรียน โรงเรียนธาดุนารายณ์วิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 เป็นอย่างไร
3. แนวทางการพัฒนาประชาธิปไตยนักเรียน โรงเรียนธาดุนารายณ์วิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 มีอะไรบ้าง

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยนักเรียน โรงเรียนธาดุนารายณ์วิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยนักเรียน จำแนกตามสถานภาพ เพศ การเข้าร่วมอบรมในเรื่องประชาธิปไตยนักเรียน โรงเรียนธาดุนารายณ์วิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาประชาธิปไตยนักเรียน โรงเรียนธาดุนารายณ์วิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ศึกษาประชากรที่เป็นครูและนักเรียนโรงเรียนธาตุนารายณ์วิทยา จำนวน 3,140 คน เป็นครูสายผู้สอน จำนวน 140 คน และเป็นนักเรียน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 3,000 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ครูและนักเรียนครูและนักเรียนโรงเรียนธาตุนารายณ์วิทยา กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie and Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2535, หน้า 38-40) โดยการแยกครูและนักเรียน เป็น 2 กลุ่ม คือ

1. ครู จำนวน 140 คน เลือกสุ่มมา 103 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1.1 ครูชาย 49 คน สุ่มอย่างง่ายโดยการจับฉลากแบบใส่คืน 37 คน

1.2 ครูหญิง 91 คน สุ่มอย่างง่ายโดยการจับฉลากแบบใส่คืน 56 คน

2. นักเรียน จำนวน 3,000 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie and Morgan ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 344 คน โดยวิธีการคละชั้นและนำมาเทียบสัดส่วนตามระดับชั้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย 2 ชนิด ประกอบด้วย 1) แบบสอบถามความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยโดยนักเรียน 2) แบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาประชาธิปไตยโดยนักเรียน โรงเรียนธาตุนารายณ์วิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. แบบสอบถามความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยโดยนักเรียน แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม โดยมีลักษณะเป็นแบบชนิดเลือกตอบ (check list) จำนวน 3 ข้อ ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวและการเข้าร่วมอบรมในเรื่องประชาธิปไตยโดยนักเรียน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยโดยนักเรียน โรงเรียนธาตุนารายณ์วิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ด้านวิถีประชาธิปไตย คารวะธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรมเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับจากมากที่สุดถึงน้อยที่สุด คำถามแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านคารวะธรรม 17 ข้อ ด้านสามัคคีธรรม 12 ข้อ และด้านปัญญาธรรม 11 ข้อ รวม 40 ข้อ

2. แบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาประชาธิปไตยโดยนักเรียน โรงเรียนธาตุนารายณ์วิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 เป็นลักษณะคำถามปลายเปิดและให้ข้อเสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไข

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครถึงผู้อำนวยการโรงเรียนธาตุนารายณ์วิทยาเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล

2. ประชุมชี้แจงการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยโดยนักเรียนในโรงเรียนธาตุนารายณ์วิทยา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล

3. การแจกแบบสอบถามผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามดังนี้

3.1 แจกแบบสอบถามให้ครูสายผู้สอน จำนวน 103 คน และนักเรียน จำนวน 344 คน รวมแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยนักเรียน จำนวน 447 ฉบับ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง

3.2 การรับแบบสอบถามคืน ผู้วิจัยรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง

3.3 การเก็บรวบรวมแบบสอบถามความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยนักเรียน จากจำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งสิ้น 447 ฉบับ ได้คืน 447 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การสัมภาษณ์ความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาประชาธิปไตยนักเรียน ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ครูและนักเรียน จำนวน 22 คน ด้วยตัวเองประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 2 คน ครูสายผู้สอน จำนวน 8 คน นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง 6 ระดับชั้นละ 2 คน ซึ่งประกอบด้วยหัวหน้าห้อง และรองหัวหน้าห้อง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าร้อยละ 2. ค่าเฉลี่ย 3. ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.ค่าที (t-test)

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม เรื่องประชาธิปไตยนักเรียน ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นครู จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 23 เป็นนักเรียน จำนวน 344 คน คิดเป็นร้อยละ 77 เป็นเพศชาย 217 คน คิดเป็นร้อยละ 48.5 เป็นเพศหญิง จำนวน 230 คน คิดเป็นร้อยละ 51.5 ในส่วนของการเข้ารับการอบรมในเรื่องประชาธิปไตยนักเรียน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เคยได้รับการอบรมในเรื่องประชาธิปไตยนักเรียน จำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 47.2 และผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่เคยได้รับการอบรมในเรื่องประชาธิปไตย จำนวน 236 คน คิดเป็นร้อยละ 52.8

2. ความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยนักเรียน โรงเรียนธาดุนารายณ์วิทยา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาจากด้านของวิถีชีวิตประชาธิปไตย พบว่าความคิดเห็นของครูและนักเรียน เกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยนักเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านปัญญาธรรม และมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน ได้แก่ ด้านคารวะธรรม และด้านสามัคคีธรรม ตามลำดับและเมื่อพิจารณาข้อย่อยของแต่ละด้านสามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านคารวะธรรม พบว่า ความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยนักเรียน โรงเรียนธาดุนารายณ์วิทยา ด้านวิถีชีวิตประชาธิปไตย ในด้านคารวะธรรม โดยรวมพบว่ามีอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากัน คือ แสดงความเคารพต่อชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ ปฏิบัติตนต่อชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ และเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับวันสำคัญของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ รองลงมา คือ ไม่รังแก กลั่นแกล้ง หรือทำร้ายร่างกายผู้อื่น รองลงมา คือ ไม่เข้าไปในสถานที่ ของผู้อื่นและของส่วนรวมโดยไม่ได้รับอนุญาต ปฏิบัติตามกฎหมาย

ส่วนความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คือ ปฏิบัติตามขนธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น ไม่ใช้หรือหยิบสิ่งของของผู้อื่นและของส่วนรวมโดยไม่ได้รับอนุญาต ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ตั้งใจฟังในขณะที่ยังคนอื่นกำลังพูด เข้าแถวรับสิ่งของ หรือรับบริการ ตามลำดับก่อนหลัง ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม ปฏิบัติตามมติของกลุ่ม ชักชวนคนอื่นให้ปฏิบัติและเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ยกมือขออนุญาตผู้ที่กำลังพูด ทุกครั้งก่อนที่จะพูด ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน พูดด้วยถ้อยคำสุภาพ ไม่กล่าวร้ายเสียดสีผู้อื่น

2.2 ด้านสามัคคีธรรม พบว่า ความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยนักเรียน โรงเรียนธาดุนารายณ์วิทยา ด้านวิถีชีวิตประชาธิปไตย ในด้านสามัคคีธรรม โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ไม่รังแก กลั่นแกล้ง หรือทำร้ายร่างกายผู้อื่น ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จตามบทบาทหน้าที่ ให้กำลังใจเพื่อนและหมู่คณะ แนะนำช่วยเหลือเพื่อนและหมู่คณะ ยินดีรับฟังคำติชมจากผู้อื่นส่วนความคิดเห็นในระดับมาก ได้แก่ ชื่นชมผลงานของกลุ่ม ร่วมรับผิดชอบในผลงานของกลุ่ม เสียสละผลประโยชน์ส่วนตัวเพื่อผู้อื่นหรือส่วนรวม ร่วมกันพิจารณาของกลุ่มและเมื่อมีข้อผิดพลาดก็ร่วมกันปรับปรุงแก้ไข ช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่ม มีส่วนร่วมวางแผนการทำงานและกำหนดบทบาทหน้าที่ ร่วมประเมินผลการทำงานของกลุ่ม

2.3 ด้านปัญญาธรรม พบว่า ความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยนักเรียน โรงเรียนธาดุนารายณ์วิทยา ด้านวิถีชีวิตประชาธิปไตย ในด้านปัญญาธรรม โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด คือ เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มด้วยความสมัครใจ และเข้าร่วมกิจกรรมในการเลือกตั้งทุกขั้นตอนตามบทบาทหน้าที่ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คือ แก้ปัญหาโดยใช้เหตุผล รวบรวมข่าวและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากหลายๆ แหล่งข้อมูล แยกแยะข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยใช้เหตุผล ปฏิบัติตามนโยบายแผนงานของกลุ่ม พูดหรือเขียนแสดงความคิดเห็นโดยใช้เหตุผล ระบุและอธิบายเหตุผลที่ใช้ในการตัดสินใจ และความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง คือ บอกหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกลุ่ม และมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายและวางแผนงานของกลุ่ม เช่น การเสนอแนะ การให้ข้อมูล ฯลฯ

3. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยนักเรียน โรงเรียนธาดุนารายณ์วิทยา ด้านวิถีชีวิตประชาธิปไตย คารวะธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม จำแนกตามสถานภาพเพศ และการเข้าร่วมอบรมในเรื่องประชาธิปไตยนักเรียน ดังนี้

3.1 ความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยนักเรียนโรงเรียนธาดุนารายณ์วิทยา จำแนกตามสถานครูและนักเรียน พบว่า โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 และเมื่อเปรียบเทียบเป็นรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1

3.2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยนักเรียน โรงเรียนธาดุนารายณ์วิทยา ด้านวิถีชีวิตประชาธิปไตย คารวะธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม จำแนกตาม เพศ ชายหญิง โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 และเมื่อเปรียบเทียบความเป็นรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1

3.3 ความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยนักเรียน โรงเรียนธาดุนารายณ์วิทยา ด้านวิถีชีวิตประชาธิปไตย คารวะธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม จำแนกตาม ประสบการณ์การเข้าร่วมอบรมในเรื่องประชาธิปไตยนักเรียน โดยรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 และเมื่อเปรียบเทียบเป็นรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1

4. แนวทางการพัฒนาประชาธิปไตยนักเรียน โรงเรียนธาดุนารายณ์วิทยา จากการสัมภาษณ์ครูและนักเรียนสรุปได้ดังนี้

4.1 ครูที่ปรึกษาทุกคนต้องเพิ่มความเอาใจใส่ในการดำเนินงานพัฒนาประชาธิปไตย เพื่อจะได้ดูแลนักเรียนได้อย่างถูกต้องและทั่วถึง

4.2 ครูควรปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และความมีระเบียบวินัยและสร้างความตระหนักในความรับผิดชอบ เพื่อให้นักเรียนเกิดการตื่นตัวและปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสมตามระเบียบข้อบังคับของทางโรงเรียน

4.3 คณะกรรมการนักเรียนและสรวัดนักเรียนต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สมาชิกในโรงเรียน

4.4 ควรเปิดโอกาสให้ครูนักเรียนมีส่วนร่วมในการระดมความคิดและการดำเนินกิจกรรมพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนให้มากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยนักเรียน โรงเรียนนาฏนารายณ์วิทยา โดยภาพรวมความคิดเห็นครูและนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนได้กำหนดให้มีกิจกรรมพัฒนาประชาธิปไตยนักเรียน อย่างสม่ำเสมอทำให้เกิดความตระหนักในความรับผิดชอบร่วมกันและนักเรียนก็ได้รับการพัฒนาประชาธิปไตยมาตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 18) เสนอแนวทางว่าโรงเรียนสามารถนำบัญญัติต่างๆ ในรัฐธรรมนูญไปดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ควรจะพัฒนารูปแบบความรู้ความเข้าใจคุณค่าของประชาธิปไตย โดยการปลูกฝังเจตคติ ค่านิยม และการสร้างจิตสำนึกในวิถีประชาธิปไตย ด้านการวิเคราะห์ ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม ในการดำเนินชีวิตจริงให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมของความเป็นพลเมืองดี มีจิตสำนึกที่ดี มีความเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนร่วม รู้จักคิดวิเคราะห์โดยใช้หลักการและเหตุผลในชีวิตประจำวันทั้งในปัจจุบันและอนาคต และสอดคล้องกับ (สุดใจ ป้องเรือ, 2552, หน้า 80-83) ซึ่งกล่าวว่า การดำเนินงานเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตย ด้านการวิเคราะห์ ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม นักเรียนโรงเรียนบ้านป่าหวายนึ่งราษฎร์บำรุง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น พบว่าครูและนักเรียนมีพฤติกรรมการแสดงออกด้วยการเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และปฏิบัติตามข้อตกลงของโรงเรียน โดยการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมปลูกฝังประชาธิปไตยในห้องเรียน สามารถสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย เช่นการเคารพซึ่งกันและกัน (การวิเคราะห์) คือทุกคนต้องให้เกียรติซึ่งกันและกันทั้งทางกาย วาจา และความคิด ทุกคนยอมแสดงออกมาให้เห็นโดยไม่ล่วงเกินผู้อื่นให้โอกาสและเคารพความคิดเห็นของทุกคน รวมถึงเคารพสถาบันสำคัญของประเทศ เช่น ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีการแบ่งปัน ร่วมงานกัน และประสานงานกัน (สามัคคีธรรม) ได้แก่ การทำงานร่วมกันโดยไม่บ่ายเบี่ยงหลีกเลี่ยงร่วมมือกัน ตามแผนที่ได้วางไว้ให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี มีความเชื่อมั่นในวิถีแห่งปัญญา (ปัญญาธรรม) คือการมีเหตุผลในการทำงานการค้นคว้าหาความรู้ในเรื่องที่ถูกต้องมาใช้ในการทำงานและสามารถมีชีวิตที่สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ และสอดคล้องกับ (คำนึ่ง ชัยสุวรรณรักษ์ณ์ และธีระพล บุญสร้าง, 2549, หน้า 16-20) กล่าวว่า พฤติกรรมตามวิถีชีวิตประชาธิปไตยประกอบด้วย 3 ประการ 1) พฤติกรรมด้านการวิเคราะห์ เป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงความเคารพซึ่งกันและกัน เคารพกฎระเบียบของสังคม 2) พฤติกรรมด้านสามัคคีธรรม เป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงการแบ่งปันร่วมกับทีมงานและประสานงานกัน 3) พฤติกรรมด้านปัญญาธรรม เป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงความเชื่อมั่นในวิถีการแห่งปัญญา การที่ประชาชนคนไทยนำเอาหลักหรือวิถีประชาธิปไตยบนพื้นฐานของ การวิเคราะห์ สามัคคีธรรม และปัญญาธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวันจนเป็นนิสัยนั้น จะเป็นรากฐานที่สำคัญต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเพื่อให้เกิดพฤติกรรมอย่างน้อย 5 ประการ อันเป็นลักษณะของพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย อันจะนำไปสู่ความผาสุกของประชาชน ได้แก่ การเคารพสิทธิของผู้อื่น ความรับผิดชอบ การรู้จักใช้เหตุผล ความมีวินัยในตนเอง ความสามัคคี สอดคล้องกับ (กฤษฎีกาศาสตร์ บุญพสุกุล, 2551, หน้า 103-107) ได้ศึกษาการดำเนินงานส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตย โรงเรียนบ้านหนองห้าง อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น โดยการปลูกฝังประชาธิปไตยด้านการวิเคราะห์ ให้กับนักเรียนที่ขาดระเบียบวินัยและปลูกฝังพฤติกรรมด้านสามัคคีธรรมให้นักเรียนที่ขาดความรับผิดชอบ รวมทั้งปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อวิถีชีวิตประชาธิปไตยให้กับนักเรียนที่ยังขาดความเชื่อมั่น โดยจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้และปฏิบัติจริงด้วยการปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาประชาธิปไตยในห้องเรียนเป็นฐาน ประกอบด้วย กิจกรรมการเลือกตั้งผู้นำ

ห้อง การตั้งกฎของห้อง การตั้งกลุ่มการเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศประชาธิปไตยในห้องเรียน พบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจบทบาทการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตย ด้านการระดม สามัคคีธรรม ปัญญาธรรม ในทางที่ดีขึ้นและนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมประชาธิปไตยในทางที่ขึ้นเช่นกัน

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยนักเรียน โรงเรียน ศึกษานารายณ์วิทยา พบว่า

2.1 ความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยนักเรียน โดยภาพรวม โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อเปรียบเทียบรายด้าน พบว่า แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 ความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยนักเรียน จำแนกตามเพศ เพศชาย และเพศหญิง โดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.3 ความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยนักเรียน จำแนกตามประสบการณ์การเข้าร่วมอบรมในเรื่องประชาธิปไตยนักเรียน โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูและนักเรียนว่าเพศชาย เพศหญิงผู้ที่มีประสบการณ์เข้าร่วมอบรมประชาธิปไตยนักเรียนและผู้ที่ไม่ม่ประสบการณ์การอบรมได้รับข่าวสารเกี่ยวกับประชาธิปไตยในระดับแตกต่างกัน มีผลให้ความคิดเห็นแตกต่างกันซึ่งสอดคล้องกับ สุคนธ์ สิ้นธานนท์. (2552, หน้า 40-42) ซึ่งกล่าวว่า สถานภาพ เพศ และประสบการณ์ มีความสำคัญต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยบุคคลแต่ละคนสามารถมีสถานภาพหลายสถานภาพ และมีบทบาทหลายบทบาท เช่น ในคนๆ เดียวเป็นทั้งแม่ทั้งลูก เป็นภรรยาของสามี เป็นครูของนักเรียน เป็นต้น ในการแสดงบทบาทตามสถานภาพ บุคคลต้องแสดงบทบาทตามสถานภาพ ถ้าหากบุคคลแสดงนอกบทบาทย่อมทำให้สังคมเกิดความวุ่นวายเป็นเหตุให้เกิดปัญหาสังคมได้ เช่น นักเรียนไม่สนใจเรียนหนังสือ ขาดความรับผิดชอบ ย่อมทำให้ผลการเรียนไม่ดี หรืออาจไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งไม่ไปใช้สิทธิ์หรือขายเสียง ทำให้ได้ผู้แทนที่มาจาก การซื้อเสียง ไม่ได้ผู้แทนที่มีความซื่อสัตย์สุจริต ส่งผลกระทบต่อการบริหารดูแลท้องถิ่นและประเทศ เป็นต้น กล่าวได้ว่าถ้าสมาชิกของสังคมแสดงบทบาทตามสถานภาพอย่างถูกต้องเหมาะสมแล้วย่อมเป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ สอดคล้องกับ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย.พุทธศักราช (2550, หน้า 23) ซึ่งได้บัญญัติถึงสิทธิของบุคคลในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปี รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย โดยรวมถึง ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้ที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่นด้วยการจัดการศึกษาอบรมขององค์การวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิตย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐและได้ระบุนโยบายด้านการจัดการศึกษาในมาตรา 80(3) ว่ารัฐต้องพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับความต้องการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สอดคล้องกับ ป.มหาพันธ์ (2545, หน้า 31-33) กล่าวว่าหลักการประชาธิปไตยการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมซึ่งเป็นหมู่่มากจำเป็นต้องมีการจัดระเบียบความสัมพันธ์ให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขนั่นก็คือ การอยู่ร่วมกันอย่างเสมอภาค ความมีเสรีภาพเท่าเทียมกัน มีความยุติธรรมในสังคมซึ่งหมายถึง การปราศจากความไม่เท่าเทียมกัน การปราศจากความเลื่อมล้ำกันของบุคคลในสังคม เช่น สถานภาพ เพศ การศึกษา จึงจะทำให้สังคมอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขและเท่าเทียมกัน และสอดคล้องกับ สิริมา กลิ่นกุหลาบ. (2552, หน้า 83) ได้กล่าวถึงหลักประชาธิปไตย

ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ประกอบด้วยหลักแห่งศักดิ์ศรี ได้แก่ หลักศักดิ์ศรีของมนุษย์ หลักการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกันของมนุษย์ในสังคม ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมในสังคมอีกทั้งยังเป็นหลักในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

3. แนวทางการพัฒนาประชาธิปไตยแก่นักเรียน โรงเรียนธาดุนารายณ์วิทยา จากแบบสัมภาษณ์ พบว่า ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นในเรื่องสภาพปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยแก่นักเรียนในโรงเรียนสอดคล้องกัน สรุปได้ 4 ประเด็นคือ

1. ครูที่ปรึกษาทุกคนต้องเพิ่มความเอาใจใส่ในการดำเนินงานพัฒนาประชาธิปไตยแก่นักเรียน เพื่อจะได้ดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึง

2. ครูควรปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และความมีระเบียบวินัยและสร้างความตระหนักในความรับผิดชอบ เพื่อให้นักเรียนเกิดการตื่นตัวและปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสมตามระเบียบข้อบังคับของทางโรงเรียน

3. คณะกรรมการนักเรียนและสภาวัดนักเรียนต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สมาชิกในโรงเรียน

4. เปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการระดมความคิดและการดำเนินกิจกรรมพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนให้มากขึ้น

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนธาดุนารายณ์วิทยา เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษมีนักเรียนจำนวนมากอาจมีนักเรียนบางคนที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบของทางโรงเรียนตลอดจนขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่การปฏิบัติ ตามมติส่วนใหญ่จึงมีการเสนอแนวทางพัฒนาประชาธิปไตย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษฏี ศาสตรา นุญพสุกุล (2551, บทคัดย่อ) เป็นการพัฒนาการดำเนินงานส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยแก่นักเรียน ซึ่งเมื่อครูและนักเรียนได้พัฒนาร่วมกันทำให้ครูรู้และเข้าใจการดำเนินกิจกรรมมีเป้าหมายการพัฒนาาร่วมกัน และจัดกิจกรรมนักเรียนจนสามารถพัฒนาประชาธิปไตยแก่นักเรียนได้ดี มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นทั้งด้านคุณธรรม สำนึกศีลธรรม และปัญญาธรรม ตามลำดับ

ดังนั้นครูและนักเรียนได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยแก่นักเรียนดังนี้ ครูควรเอาใจใส่กำกับติดตามการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาประชาธิปไตยแก่นักเรียนในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ครูควรกระตุ้นนักเรียนเพื่อสร้างความตระหนักในบทบาทหน้าที่การเป็นนักเรียน และปลูกฝังความมีระเบียบวินัยในตนเอง รวมทั้งกระตุ้นให้นักเรียนที่เป็นตัวแทนปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการนักเรียนและสภาวัดนักเรียนให้เข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบรวมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นอย่างดีแก่สมาชิกในโรงเรียน ควรเปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานการพัฒนาประชาธิปไตยแก่นักเรียนทั้งด้านการปฏิบัติและการกำหนดแผนงานเพื่อเป็นการระดมความคิดที่หลากหลายในการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรส่งเสริมกิจกรรมเกี่ยวกับการเสริมสร้างการมีความเคารพและความอ่อนน้อมถ่อมตนในรูปแบบกิจกรรม เพื่อส่งเสริมการดำเนินชีวิตด้านคุณธรรม

1.2 ควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมสร้างความสามัคคี และเคารพในศักดิ์ศรีของสถาบัน โดยจัดหากิจกรรมให้นักเรียนรับผิดชอบ เพื่อฝึกความกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก

1.3 ควรส่งเสริมให้ครูและนักเรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อเพิ่มทักษะกระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

1.4 ควรส่งเสริมให้ ครูที่ปรึกษาทุกคนเพิ่มความเอาใจใส่ในการดำเนินงานพัฒนาประชาธิปไตยนักเรียน โดยครูควรปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และความมีระเบียบวินัยและสร้างความตระหนักในความรับผิดชอบ เพื่อให้ นักเรียนเกิดการตื่นตัวและปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสมตามระเบียบข้อบังคับของทางโรงเรียน

1.5 ควรเปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการระดมความคิดและการดำเนินกิจกรรมพัฒนา ประชาธิปไตยในโรงเรียนให้มากขึ้น

1.6 ควรทำความเข้าใจให้คณะกรรมการนักเรียนและสภာวตรนักเรียนต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ สมาชิกในโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัย ครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ในการพัฒนา ประชาธิปไตยในโรงเรียน

2.2 ควรมีการวิจัยรูปแบบการจัดกิจกรรม ฝึกฝนความมีวินัย ความเสียสละและความรับผิดชอบ ของนักเรียน

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของครูในการจัดกิจกรรมพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

กฤษฎีกาศาสตร์ บุญพสุกุล. (2551). การพัฒนาการดำเนินงานส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยนักเรียน

โรงเรียนบ้านหนองห้อง อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น. รายงานการค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม.

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

คณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2552). สำนักงาน คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประชาธิปไตยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2

กรุงเทพฯ สหાયบลิ็อกและการพิมพ์

คณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2552). สำนักงาน คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประชาธิปไตยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

กรุงเทพฯ สหાયบลิ็อกและการพิมพ์

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2552). สำนักงาน. การเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยในสังคมไทย.

พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก

ศึกษาธิการ. (2546). กระทรวง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545.

กรุงเทพฯ : ร.ส.พ.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553.

กรุงเทพฯ : ร.ส.พ. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). แผนพัฒนา